

Vol 38
Nru 196
April - Ģunju 2017

LART *Imqaddsa* RIVISTA BIBLIKA

Rivista Biblika
li toħroġ kull tliet xħur
mill-Kummissarjat tal-Art
Imqaddsa tal-Provinċja
Frangiskana Maltija

EDITUR:
P. Twanny Chircop OFM
Kummissarju
tal-Art Imqaddsa

BORD EDITORJAL:
P. Marcello Ghirlando OFM
P. Noel Muscat OFM
Mr. Louis Casha

DISTRIBUZZJONI:
Fra. Lorrie Zerafa OFM

ABBONAMENT:
€10 fis-sena
€15 jew aktar Sostenitur

Kummissarjat
tal-Art Imqaddsa
8, Triq Santa Luċija,
Valletta, VLT 1213
Malta.
Tel: 2124 2254

DISINN U STAMPAR:
Best Print Co. Ltd

Il-Materjal kollu li jidher
f'din ir-Rivista
huwa Copyright ©
tal-Kummissarjat tal-Art
Imqaddsa u l-Edizzjoni
TAU, 2017

comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt

Qoxra Quddiem:
Biblioteka Vatikana

Werrej

6

16

20

26

6

Patri Girolamo Golubovich,
L-Istoriku Tal-Kustodja Tal-Art Imqaddsa (II)

16

Is-Sejha għad-Djakonija fil-Bibbja

20

L-Ommijiet ta' Israel u Omm Ĝesù

26

Postijiet ta' Qima u t-Talb fil-Ġudajiżmu

34

I-Għejjun tar-Raba' Evanġelu (1)

41

Il-Kolonna tal-Flagellazzjoni
fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu

50 SENA

MILL-GWERRA

TAS-SITT IJEM

Bejn il-5 u l-10 ta' Ġunju 1967, eżattament 50 sena ilu, saret il-Gwerra hekk imsejha “tas-Sitt Ijtem” bejn Israel fuq naħha, u l-Egħittu, il-Ġordanja u s-Sirja fuq l-oħra. Israel kien twieled bħala pajjiż indipendenti fl-14 ta' Mejju 1948, wara t-tmiem tal-Mandat Ingliż fuq il-Palestina (1917-1948). Malli Israel ipproklama l-indipendenza tiegħu, faqqgħet il-gwerra Għarbija-Israeljana tal-1948, li wasslet għal ftehim proviżorju dwar waqfien mill-ġlied skont fruntieri li baqgħu stabbli sal-1967. Imma t-tensijni bejn Israel u l-pajjiżi Għarab tar-reğjun qatt ma battiet.

Bħala rizultat ta' mobilizzjoni tal-qawwiet militari Egizzjani fil-peninsula tas-Sinaj, Israel iddeċċieda li jirritalja biex jiddefendi l-pożizzjoni tiegħu. Attakka l-qawwiet tal-ajru tal-Egħittu u qered il-flotta kollha tal-ajrulpani tal-gwerra Egħizzjana. Okkupa l-iStrixxa ta' Gaza u l-peninsula tas-Sinaj sal-Kanal tas-Suez. Sadanittant anke s-Sirja u l-Ġordanja attakkaw lil Israel, li rrisponda billi okkupa x-Xatt tal-Pument, b'Gerusalemme tal-Lvant, li kienu territorju tal-Ġordanja, u l-Ġħoljet tal-Golan, li kienu territorju Sirjan. Hekk, f'sitt ijiem, Israel okkupa dawn it-territorji kollha. It-tensijni komplex jikbru u wasslu għall-Gwerra tal-Yom Kippur fl-1973.

Maż-żmien Israel iffirma trattat ta' paci mal-President Anwar El Sadat tal-Egħittu f'Camp David (17 ta' Settembru 1978), u irtira mill-peninsula tas-Sinaj, imma

34

kompla jokkupa Gaza. Fis-26 ta' Ottubru 1994, il-Prim Ministru Israeljan Yitzhak Rabin iffirma trattat ta' paċi mar-re Hussein tal-Ġordanja, li fih il-Ġordanja rrinunzzjat ghax-Xatt tal-Punent, bil-patt li dan it-territorju jingħata lill-Palestinjani bhala Stat futur tagħhom. Imma Israel qatt ma irtira mill-Għoljet tal-Golan, u baqa' fi stat ta' gwerra mas-Sirja sal-ġurnata tal-lum.

Żviluppi ulterjuri kienu jinkludu l-irtirar tal-Forzi Armati Israeljani min-nofsinhar tal-Libanu, li kien okkupa bhala żona ta' sigurtà mill-1982 sal-2000, u l-irtirar mill-iStrixxa ta' Gaza fit-12 ta' Settembru 2005. Dan kollu, iżda, ma kienx soluzzjoni ghall-problema, għax fis-sena 2006 Israel ġie attakkat minn Hezbollah u rrisponda fit-Tieni Gwerra tal-Libanu, filwaqt li fit-8 ta' Lulju 2014 Israel għamel

gwerra kontra Gaza *Operation Protective Edge* wara li militanti tal-ħamas attakkaw bliest Israelijani b'missili minn Gaza.

Wara żewġ rivoluzzjonijiet Palestinjani kontra Israel, hekk imsejhin "Intifada", fl-2002 Israel iddeċieda li jibni hajt ta' sigurtà madwar it-territorji Palestinjani u madwar Gaza. B'hekk hoħloq sitwazzjoni li fiha kompliet l-okkupazzjoni Israeljana b'kontrolli ibsin fuq il-movimenti ta' nies u merkanzija mit-territorji tal-Awtorită Palestina, u li dahħlet fi kriżi l-Oslo Agreement tal-1993, li fih madwar 40 fil-mija tal-art fix-Xatt tal-Punent ingħatat lill-Palestinjani (Hebron, Betlehem, Ĝeriko, Ramallah, Nablus, Jenin, Tulkarm, Qalqilya), imma mhux ġerusalemm tal-Lvant. Madwar 60 fil-mija tal-art għadha okkupata minn

Israel. Għalkemm Gaza hi ufficjalment awtonoma, Israel għadu jirregola l-ispazju tal-ajru, il-bahar 'il hemm mit-territorju, u l-fruntiera sal-Ēgħi. L-istess jagħmel fix-Xatt tal-Punent, li tieghu jokkupa l-ispazju tal-ajru u jagħlqu b'ħajt madwaru kollu, kif ukoll qatgħu mill-kuntatt dirett mal-Ġordanja billi ddikjara l-Wied tax-Xmara ġordan bhala żona militari ta' sigurtà. Fi ftit kliem Israel ta l-awtonomija lill-Palestinjani billi għalaqhom fi rqajja' ta' art li jixbhu ħabs b'sema miftuh (imma kkontrollat ukoll mill-qawwiet tal-ajru Israeli).

Din is-sitwazzjoni hi kkumplikata ħafna, u mhux faċli li wieħed isib soluzzjoni għaliha, anke għaliex tonqos ħafna rieda tajba min-naħat kollha involuti. Dak li hu żgur hu li l-vjolenza

dejjem haddet is-sopravvent, kemm dik ġejja minn atti terroristiċi Palestinjani fuq cittadini innoċenti Israeljani, kif ukoll l-istrategija Israeljana li tikkastiga lill-Palestinjani kollha bla distinżjoni billi ċċaħħadhom mil-libertà ta' moviment bil-qawwa militari superjuri tagħha, u tibqa' tokkupa territorji li, skont diversi riżoluzzjonijiet tal-Ğnus Magħquda, għandhom jikkostitwixxu Stat Palestinjan.

Nistgħu ngħidu li nħolqot sitwazzjoni ta' "status quo", li fiha apparentament hemm paċi forzata imma finta, imma fl-istess hin, wara l-kwinti, għad hemm ħafna inġustizzja u sfruttament. Digà f'Jannar 2013 kienet saret dikjarazzjoni minn grupp ta' mexxejja reliġjuži Kristjani, Lhud u Musulmani (li ma kinux jinkludu, iżda, lill-isqfijiet residenti fl-Art Imqaddsa), li titkellem minn "għabex ghall-paċi" fl-Art Imqaddsa. Dan għaliex inħolqot sitwazzjoni li donnha staġnat, u li fiha l-komunità internazzjonali ma għandhiex interess li tagħmel l-ebda bdil, b'Israel li rnexxielu jakkwista sigurtà u paċi f'pajjiż indipendent (kif hu xieraq u ġust li jkollu) imma b'detriment ghall-istess drittijiet lill-popolazzjoni Palestinjana.

Din is-sitwazzjoni ma tawgura xejn sabih fil-ġejjeni. Ghaddew 50 sena minn Gwerra li biddlet il-fruntieri b'mod inġust u li ma hemm l-ebda intenżjoni tajba li jiġu rrangati b'mod ekwu ghall-popoli kollha li jgħixu f'din l-Art

Imqaddsa. Il-konflitt Għarbi-Israeljan hu wisq ikkumplikat u għejja lil kull bniedem ta' rieda tajba. Jidher li din il-kundizzjoni ta' "status quo" se tithalla bħala l-unika soluzzjoni, li fiha hemm ir-rebbieħha u t-telliefa, ir-rebbieħha li jibqgħu dejjem jistagħnew u t-telliefa li jibqgħu dejjem okkupati.

Sfortunatament hadd donnu ma jinduna li l-ebda "status quo" mhu etern, l-aktar jekk jinbena fuq inugwaljanzi političi, soċjali u ekonomiċi. Il-periklu li terġa' tqum tensjoni hu dejjem preżenti, u l-istorja dejjem uriet li, fl-Art Imqaddsa, kull meta kulhadd kien jaħseb li ġiet il-paċi u s-sigurtà mibnija fuq ħakma militari u sfruttament, kulhadd kelliu jħallas il-prezz ieħes tal-vjolenza li tiġġenera aktar vjolenza.

Hafna mexxejja političi li riedu jindahlu f'dan l-hekk imsejjah proċess ta' paċi, huma nies li dwar l-Art Imqaddsa jafu ftit jew kważi xejn. Ghax l-istorja tal-Art Imqaddsa ma bdiex fl-1948, jew fl-1917, jew bil-wasla tat-Torok Ottomani fl-1517.

Hi storja li tmur ħafna lura, u li tixhed li kull poplu li rifes din l-Art qatt ma kellu għomru twil, la fil-passat, la fil-preżent, u lanqas fil-futur. L-istorja għad tgħallimna ħafna u tikxef feriti li llum naħsbu li nfaxxajnihom b'soluzzjonijiet li ma jaħdmux, għax il-paċi vera mhijiex dik ta' "status quo" ta' biża' garantit mill-armamenti tal-gwerra, imma dik ta' qlub sinċiera li jfiftu djalogu u konvivenza li taf iċċedi favur in-naħha l-oħra.